

DI TÍCH LỊCH SỬ QUẢNG BÌNH QUAN

HẢI YẾN

Quảng Bình Quan, di tích lịch sử - kiến trúc nằm ở trung tâm thành phố Đồng Hới, ngay sát bên đường Quốc lộ 1A. Đã từ lâu, Quảng Bình Quan trở thành biểu tượng của Quảng Bình, là điểm tham quan du lịch của biết bao du khách khi đến Đồng Hới, Quảng Bình.

Theo *Đại Nam Thống chí*, Quảng Bình Quan được mô tả như sau: “Cửa quan dài 2 trượng 1 thước, rộng 2 trượng 5 thước; thành ngoài bảo vệ cửa quan dài 14 trượng 6 thước, cao 3 thước. Năm Minh Mạng thứ 6 (1825) xây gạch đá...”

Quảng Bình Quan là một trong ba cửa ải của lũy Trấn Ninh kéo dài từ chân núi Đầu Mâu đến cửa biển Nhật Lệ. Hệ thống thành lũy quân sự với gần 30km chiều dài được nhà chiến lược quân sự thiên tài Đào Duy Từ thiết kế và cho xây đắp vào năm 1631. Hệ thống thành lũy được Đào Duy Từ tính toán chi tiết kỹ càng, xây dựng rất kiên cố, vững chắc nhằm giúp chúa Nguyễn chống lại sự tấn công của quân Trịnh ở Đàng Ngoài. Nhờ vậy, trong suốt gần nửa thế kỷ (1627-1672) diễn ra cuộc chiến tranh đẫm máu giữa hai thế lực Trịnh - Nguyễn, thành lũy Trấn Ninh đã giúp chúa Nguyễn chặn đứng và đẩy lùi nhiều cuộc tấn công trong đó có 7 trận chiến có quy mô lớn của quân Trịnh, khiến quân Trịnh không thể vượt qua cửa ải này.

Sau khi lên ngôi, một trong những việc làm đầu tiên của vua Minh Mạng là quan tâm đến các công trình di tích văn hóa, lịch sử. Ông đã cho sửa sang, trùng tu nhiều công trình di tích lịch sử trong đó có Quảng Bình Quan vào năm 1825. Ngoài việc trùng tu các hạng mục bị xuống cấp, hư hỏng, ông còn cho xây thêm các tháp canh phía trên

cổng khiến cho cổng thành càng thêm uy nghi. Quảng Bình Quan không chỉ thuần túy là một cổng đi qua lũy thành mà với một bảo đài được xây dựng uy nghi, án ngữ trước cổng thì Quảng Bình Quan còn là một pháo đài quân sự kiên cố. Vì thế, hình ảnh Quảng Bình Quan được khắc vào Cửu đỉnh của triều đình Huế (năm Minh Mạng thứ 17 - 1836, đúc Cửu đỉnh, lấy hình tượng khắc vào Nghị đỉnh).

Trước Cách mạng tháng Tám năm 1945, mặt trước của Quảng Bình Quan (hiện tại là đường Lê Lợi đi Đức Ninh) còn có hào thành xung quanh, có cầu vòm bắc qua hào được xây bằng gạch.

Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, Quảng Bình Quan đã ghi dấu nhiều sự kiện lịch sử quan trọng của tỉnh nhà và thị xã Đồng Hới. Đêm 22 rạng ngày 23 tháng 8 năm 1945, người dân Đồng Hới và các vùng lân cận đã tập trung tại Quảng Bình Quan rồi kéo vào nội thành cướp chính quyền. Cũng tại Quảng Bình Quan, giặc Pháp đã hành hình nhiều chiến sĩ cộng sản yêu nước nhằm uy hiếp tinh thần của nhân dân. Thực dân Pháp đã dùng vọng lâu Quảng Bình Quan làm vọng gác kiểm soát giao thông của ta. Năm 1954, trước khi cho quân rút khỏi thị xã Đồng Hới, chúng đã nổ mìn phá hủy nhiều vị trí quan trọng của thị xã, trong đó có cầu vòm, cửa quan của Quảng Bình Quan.

Trong cuộc chiến tranh phá hoại của đế quốc Mỹ, với âm mưu “đưa Đồng Hới trở về thời kỳ đồ đá”, đế quốc Mỹ liên tiếp mở nhiều chiến dịch tấn công Đồng Hới bằng không

(Xem tiếp trang 24)